

Σχόλιον

SUOMEN BYSANTIN TUTKIMUKSEN SEURA RY:N JÄSENLEHTI

MEDLEMSBLAD FÖR SÄLLSKAPET FÖR BYZANTINSK
FORSKNING RF.

1/2012

Σχόλιον ιθ, ζφκ

12. Vuosikerta/Årgång

Julkaisija/Utgivare:

Bysantin tutkimuksen seura ry. /Sällskapet för bysantinsk forskning rf.

Perustettu v. 2001/Grundad år 2001

Sisällys

Juhlavuoden merkeissä **1**

Björn Forsén, BTS:n puheenjohtaja

Future work of the AIEB – Programme declaration of Johannes Koder **2**

Vallankaappaja, äiti, ”toinen nainen” ja *despoina hatun* – Trebizondin naisia Mikael Panaretoksen kronikassa **4**

Annika Asp-Talwar

Pyhiinvaellus elämäntapana: Kreikkalainen naisluostari pyhiinvaelluskohteena **9**

Mari-Johanna Rahkala-Simberg

Lauserakenteen monimutkaisuus kirjallisen tyylin mittarina bysanttilaisissa teksteissä **16**

Nikolai Kälviäinen

Vuosikokouskutsu

Toimitus/Redaktion:

Juho Wilskman, juho.wilskman(at)helsinki.fi

Mika Hakkarainen, mika.hakkarainen(at)helsinki.fi

Juhlavuoden merkeissä

Bysantin tutkimuksella on pitkät perinteet Euroopassa. Suomen yliopistoissa bysantinistiikka ei kuitenkaan ole akateemisena oppiaineena edustettuna, vaan Bysantin tutkimus on pirstoutunut moniin eri oppiaineisiin: klassilliseen filologiaan, historiaan, taidehistoriaan tai Venäjän ja ortodoksisen kulttuurin tutkimukseen. Eräs Bysantin tutkimuksen seuran tärkeimmistä tehtävistä onkin luoda foorumi, jossa eri oppiaineissa toimivat alan edustajat voisivat tavata toisiaan, vaihtaa mielipiteitä sekä pyrkiä parantamaan Bysantin tutkimuksen edellytyksiä Suomessa.

Tänä vuonna Bysantin tutkimuksen seura ry (BTS) täyttää 30 vuotta. Näiden vuosien aikana seura on järjestänyt lukuisia kansallisia ja kansainvälisiä esitelmätilaisuuksia ja kollokvioita, organisoinut ja kustantanut Bysantin historian yleisesityksen kääntämisen suomeksi sekä perustanut suomalaisen kansainvälisesti tunnetun bysantinistiikan kausijulkaisun *Acta Byzantina Fennican*, josta tähän asti on ilmestynyt 13 nidettä. Seura tiedottaa suomalaisesta Bysantin tutkimuksen tapahtumista myös jäsenlehtensä Skholionin välityksellä. Tässä numerossa voitte tutustua kolmen nuoren tutkijan väitöskirjateemoihin.

Tieteellisenä seurana BTS on sekä Suomen tieteellisten seurain valtuuskunnan, että kansallisten Bysantin tutkimuksen seurojen muodostaman *Association internationale des études byzantines* (AIEB:in) jäsenjärjestö. Osallistuminen AIEB:iin on erityisen tärkeää, koska se antaa meille mahdollisuuden vaikuttaa kansainvälisesti tehtyihin tiedepoliittisiin päätöksiin Bysantin tutkimuksen alalla. AIEB järjestää viiden vuoden välein kansainvälisen bysantinistiikan konferenssin, jossa Suomi yleensä on ollut hyvin edustettuina. AIEB:illa on myös erilaisia tieteellisiä toimikuntia, joista voidaan mainita äskettäin perustettu bysanttilaisten (300–1400 luvun) piirtokirjoitusten julkaisemiseen tähtäävä toimikunta, jonka johtokunnassa Suomi on edustettuna Erkki Sirosen kautta.

AIEB voisi varmaan tehdä paljon enemmänkin Bysantin tutkimuksen puolesta. AIEB:in kansallista jäsenjärjestöistä onkin tullut ehdotuksia kattojärjestön hallinnon uudistamiseksi. Erityisen tärkeää olisi esimerkiksi kannustaa alan tutkimusta islamilaisessa maailmassa. Aktiivisia tässä suhteessa ovat olleet länsi- ja pohjoiseurooppalaiset maat, joukossa myös Suomi. Suuret odotukset kohdistuivat

AIEB:in uudeksi puheenjohtajaksi Sofiassa viime elokuussa valittuun prof. Judith Herriniin, joka on ollut aktiivinen vaatimuksissa AIEB:n kehittämiseksi. AIEB:in johtokunnan sisäisten riitojen takia Herrin luopui kuitenkin tehtävästä. Hänen seuraajaksi valittiin helmikuussa Pariisissa järjestetyssä ylimääräisessä kokouksessa professori Johannes Koder Itävallasta.

Judith Herrinin alkuun panema keskustelu on kuitenkin saanut liikkeelle muutosprosessin AIEB:issa. Johannes Koderin ohjelmaluonnoksessa, joka julkaistaan ohessa, on myös mukana useita Herrinin esittämistä uudistusehdotuksista. Lisätietoa tulevista muutoksista AIEB:issa on saatavilla lähiaikoina BTS:n kotisivulta, jossa julkaistaan mm. osa Judith Herrinin AIEB:lle ja kansallisille jäsenjärjestöille suunnatusta kirjeenvaihdosta. Toivotan jäsenistömme lämpimästi tervetulleeksi kuulemaan lisää BTS:n ja AIEB:in toiminnasta seuramme 30-vuotis juhlatilaisuuteen 16. maaliskuuta.

Björn Forsén
BTS:n puheenjohtaja

Future work of the AIEB – Programme declaration of Johannes Koder

The members of the Bureau should reinforce activities in the following fields:

- Support young scholars in order to strengthen the field of Byzantine Studies for the next generations (cf. the proposals of the British Committee to establish a “Development Committee”); this could be achieved by (private) sponsoring of postdoctoral research limited to three/four/five years.
- Encourage the national committees to take action at Universities and other research institutions of their countries with the objective to promote Byzantine Studies, especially in the field of philology and linguistics, at least at a post-gradual level.
- Support the development of interdisciplinary cooperation – by adapting methods from other disciplines and by establishing contacts with other scholarly organizations in the field of

Mediterranean and of Hellenic Studies – in order to open ways for new fields of research and continuous methodological innovations.

-Offer moral support to endangered research institutions for Byzantine Studies at the request of the national committees.

-Up-to-date shaping / restructuring of the international congresses, based on the ideas and propositions of the national committees; in particular the national institutions, which organize the next two congresses should be involved.

The transparency and effectiveness of the activities of the Bureau and of the national committees should be improved:

-By publishing short annual reports, based on the information, which is provided by the national committees.

-By a quarterly updating of the website on the part of the secretary and by opening the website for direct and open discussions between the national committees.

-By more elaborate regulations for the preparatory procedures of the election for the Bureau and of the decisions on future venues of congresses (→ statutes).

-The Bureau should be enlarged and strengthened by a vice-president with clearly defined responsibilities (→ statutes).

All these activities are only possible in cooperation and with the reliable and constant support by *all* national committees

Vallankaappaja, äiti, ”toinen nainen” ja *despoina hatun* – Trebizondin naisia Mikael Panaretoksen kronikassa

Naisten on sanottu olleen Trebizondin keisarikunnan (1204–1461) kuuluisin vientituote. Pontisen Kreikan naisiin liittyy kahdenlaisia mielikuvia. Toisaalta Mustanmeren rannikon naiset on nähty sotasoina, mikä ilmenee myyttisissä amatsoni-naisissa tai turkkilaisessa kansanrunoudessa, jossa *Dede Korkut* -balladin päähenkilö on trebizondilainen jousiammuntaa taitava prinsessa. Toisaalta Trebizondin naiset miellettiin erityisen kauniiksi. Esimerkiksi Pisanellon Pyhä Yrjö ja Trebizondin prinsessa-maalauksen naishenkilön on ajateltu esittävän Maria Trebizondilaista, keisari Johannes VIII Palaiologoksen vaimoa. Vaikka Pisanello tuskin koskaan tapasi Mariaa, maine tämän kauneudesta riitti taiteilijan inspiraatioksi.

Trebizondin historian päälähde, Mikael Panaretoksen kronikka, on tyyliltään hyvin lakoninen. Kronikasta huokuu Panaretoksen pyrkimys tarkkuuteen, esimerkiksi tapahtumien ajoituksen suhteen, kun taas itse kerronta on jätetty vähimmilleen. Ongelmana käytettäessä Panaretoksen kronikkaa lähteenä on hänen keskittymisensä Aleksios III:n (1349–1390) aikaan. Panaretos itse työskenteli tämän hovissa ja kronikan luotettavuus muiden hallitsijoiden kohdalla saattaa kärsiä. Kuitenkin kronikka tarjoaa tietoa Trebizondin keisariperheen naisista ja on usean mainitsemansa henkilön osalta ainoa säilynyt lähde. Tässä artikkelissa käsitellään naishenkilöitä Panaretoksen kronikassa vaimoina ja kumppaneina sekä auktoriteettihahmoina – äiteinä ja hallitsijoina.

Vaimoja ja ”toisia naisia”

Vaimon rooli on tavallisin ja perinteisin naisen rooli, joka ei sinällään tuo ilmi tavallisuudesta poikkeavia naishahmoja. Avioliitot Panaretoksen kronikassa kuitenkin kiehtovat lukumäärällään ja monipuolisuudellaan.

Koko Trebizondin keisarikunnan olemassaolon ajan vaimoja tuotiin Georgiasta, mikä jatkoi jo 1000-luvulla alkanutta bysanttilais-georgialaisten avioliittojen perinnettä.

Andronikos I Komnenos, Trebizondin perustajien Aleksios ja David Komnenoksen isoisä, vastaanotettiin lämpimästi Georgian hovissa. Ennen kaikkea Panaretos mainitsee Georgian kuningattaren Thamarin (hallitusvuodet 1184–1213) olleen samaisten Aleksioksen ja Davidin täti näiden isän puolelta. Ajoittain georgialaismorsiamet joutuivat vaihtamaan etunimensä avioituessaan: esimerkiksi prinsessa Gülhan Hatun otti nimen Eudokia, joka oli yleinen Trebizondin Komnenosten keskuudessa.

Vaimoja tuotiin Trebizondiin myös Konstantinopolista. Ensimmäinen Palaiologosten sukuun kuulunut vaimo oli Eudokia, keisari Andronikos II Palaiologoksen (1282–1328) sisko. Eudokian ja Johannes II Komnenoksen (1280–1297) avioliitto sinetöi virallisesti Trebizondin ja Bysantin keisarikuntien välit sekä lopetti Trebizondin vaatimukset Bysantin yliherruudesta ja *basileus Rhômaiôn*-tittelistä.

Avioliittoja solmittiin myös paikallisen yläluokan (*arkhontes*) kanssa, mikä oli keisarin kannalta tärkeää eri sukujen ja ryhmittymien välisen valtatasapainon ylläpidossa. Vaikutusvaltaiset paikallisryhmittymät pystyivät syöksemään keisarin vallasta. Panaretos kertoo, kuinka kerran keisari Aleksios III:n ollessa Trebizondin kaupungin ulkopuolella paikallisen Kabazites-suvun edustajista ja keisarin omista virkamiehistä koostunut ryhmä piiritti hänet ja ajoi hänet takaisin linnoitukseensa. Osa hyökkääjistä saatiin myöhemmin kiinni, mutta osa pakeni ja heidät kutsuttiin takaisin tilanteen sopimiseksi, sillä Aleksioksella ei ollut varaa ainoastaan rangaista heitä, vaan rauhan solmiminen oli taattava. Koska Trebizondin keisariksi kelpasi ainoastaan Komnenos-sukuun kuuluva henkilö, paikallisen ylimystön ryhmittymät tukivat suosimiaan keisarisuvun jäseniä valtaistuimelle.

Länsimaiset vaimot loistavat Panaretoksen kronikasta poissaolollaan. Vaikka Trebizond oli tärkeä satama venetsialaisille ja genovalaisille kauppiaille, Panaretos ei mainitse yhtäkään länsieurooppalaisen kanssa solmittua avioliittoa. Avioliittoja italialaisten kanssa solmittiin vasta keisarikunnan viimeisinä vuosikymmeninä.

Trebizondin naapurit, turkkilaiset emiirikunnat, olivat trebizondilaisten prinsessojen tärkein vientikohde: vuosien 1352 ja 1458 välillä 15 prinsessaa lähetettiin vaimoiksi turkkilaisemiireille. Tästä Trebizondin keisarille muodostui kaksoistitteli ja -rooli:

kreikankielinen väestö käsitti hänet keisarina, kun taas keisari oli turkkilaisille vävyilleen sulttaani. Erityinen titteli koski myös morsiameksi lähetettyä prinsessaa. Panaretos käyttää keisari Aleksios III:n siskosta Mariasta titteliä *hê despoinakhat*, joka ilmaisi hänen uuden roolinsa kreikankielisille kuningattarena (*despoina*) ja turkkilaisille päävaimona (*hatun*).

Trebizondin keisarien keskuudessa ilmeni moniavioisuutta. Panaretos kertoo asiasta epäsuorasti: hän kirjaa keisarillisia avioliittoja – tosin epäsäännönmukaisesti – toisaalta hän mainitsee tapauksia, joissa muu kuin kuningatar synnyttää lapsen. Nämä ”muut naiset” ovat yleensä ylhäistä syntyperää ja heidän asemansa hovissa on jalkavaimoa korkeampi. Tämä muistuttaa turkkilais-mongolialaista avioliittorakennetta, jossa päävaimon lisäksi hallitsijalla oli sivuvaimoja.

Esimerkiksi keisari Manuel I:n (1238–1263) kolmella kumppanilla oli eri tittelit. *Despoina kyra* Anna Xylaloe oli ilmeisimmin hänen vaimonsa ja virallinen keisarinna, kun taas *kyra* Irene Syrikainan asema on vaikeammin määriteltävissä. Xylaloen perhe oli ylhäistä syntyperää – Panaretos mainitsee erään Xylaloen perheen jäsenen, joka oli paikallisen *megas douksin* vaimo. Manuel sai myös tyttären georgialaisen Rusudanan kanssa, jolta titteli puuttui täysin ja joka siis oli alimmassa asemassa. Kuitenkin jokaisen lapsi pyrki valtaan ja päätyi vuorotellen keisarikuntaa hallitsemaan.

Toisena esimerkkinä mainittakoon keisari Basileios I (1332–1340), joka avioitui keisari Andronikos III Palaiologoksen (1328–1341) aviottoman tyttären Irenen kanssa. Heille ei syntynyt lapsia, mutta Basileios piti rakastajattarenaan trebizondilaista Ireneä, jonka kanssa hän myös sai lapsia ja lopulta myös solmi avioliiton. Tarkempaa tietoa tapauksesta tarjoavat historioitsija Gregoras ja patriarkka Johannes XIV:n Trebizondin metropoliitille ja seurakunnalle lähettämä kirje. Kyseinen kirje ilmaisee voimakkain sanankääntein asian tuomittavuuden ja uhkaa Trebizondin seurakuntaa pannaan julistamisella, jollei keisari ottaisi takaisin vaimoaan Irene Palaiologinaa – joka itse oli avioton lapsi. Tapahtumien kulku käynnisti 1340-luvulla sisällissodan. Irene Trebizondilainen lapsineen lähetettiin Konstantinopoliin, kun taas Irene Palaiologina hallitsi keisarikuntaa. Taistelu päättyi Irene Trebizondilaisen ja hänen poikansa Aleksioksen paluuseen Konstantinopolista, jolloin Aleksios ilmeisimmin äitinsä tuella nousi valtaan keisari Aleksios III:na.

Äitejä ja hallitsijoita

Äitien merkitys ilmenee Panaretoksen kronikassa keisarien äitien kuolemien tarkkana kirjaamisena, kun taas moni muu tärkeä tieto keisarikunnan tapahtumista jää puuttumaan. Panaretoksen jälkeen kirjoitettu kronikan lyhyt jatke mainitsee ainoastaan kaksi keisarillista avioliittoa ja kahden keisarin äitien kuoleman.

Irene Trebizondilainen, jonka Panaretos tunsi henkilökohtaisesti, näkyy kronikassa vahvana äitihahmona: Panaretos mainitsee hänet viidesti keisarin äidin roolissa osallistumassa aktiivisesti valtakunnan asioiden ajamiseen. Panaretos käyttää hänestä titteliä *despoina*, kun taas Aleksioksen vaimo Theodora Kantakouzene mainitaan tällä tittelillä vasta kuolinvuoteellaan.

Trebizondin historia tuntee ennen kaikkea myös naishallitsijoita. Irene Palaiologina (1340–1341) hallitsi yksin miehensä kuoltua – hänellä ei ollut lapsia – ja hänet syrjäytettiin luultavimmin, koska hän ei ollut syntyjään Komnenosten sukua. Hänen syrjäyttämiseensä tarvittiin kuitenkin sisällissota – ja lopulta vallan kaappasi toinen nainen. Anna Anakhoutlou (1341–1342) oli Trebizondin keisari Aleksios II:n (1297–1330) tytär. Aleksioksen kuoltua uusi keisari, Annan velipuoli Andronikos III (1330–1332), surmautti Annan veljen ja velipuolen sekä ilmeisimmin pakotti Annan luostariin. Sisällissodan puhjettua Panaretos kertoo, kuinka Anna hylkäsi luostarielämän ja valloitti Lazian. Tämän jälkeen hän saapui lazilais-joukkoineen Trebizondiin ja otti vallan käsiinsä. Irene Palaiologina lähetettiin takaisin Konstantinopoliin, josta lähetettiin uusi keisariehdokas, Trebizondin Komnenosten sukuun kuuluva Mikael I. Tämä ehti hallita vain päivän: kruunajaisten iltana Anna Anakhoutlou joukkoineen vangitsi Mikaelin ja karkotti tämän kannattajat. Annan hallituskausi loppui vasta seuraavan keisariehdokkaan, Mikaelin pojan Johannes I:n saavuttua Konstantinopolista, jolloin Anna ja hänen kannattajansa teloitettiin kuristamalla. Panaretos ei ole ainoa lähde, joka mainitsee Annan – yllättäen pienen jerusalemlaisluostarin perustusasiakirjassa (*typikon*) mainitaan luostarin kuuluneen Annan omaisuuteen.

Seuraava esimerkki, Theodora Komnene (1284), on yksi vähiten tunnetuista trebizondilais-hallitsijoista, mutta hän oli keisarikunnan ainoa naishallitsija, joka laski

liikkeelle omat kolikkonsa (asper). Theodora oli keisari Manuel I:n ja georgialaisen Rusudanan tytär. Hänen velipuolensa, keisari Yrjö I Komnenos, hallitsi neljätoista vuotta (1266–1280), kunnes hän Panaretoksen sanoin joutui petoksen uhriksi ja hänet luovutettiin Tabrezioniin (jonka Anthony Bryer tulkitsee Tabriziksi). Valtaan astui Johannes II Komnenos, joka nai Eudokia Palaiologinan. Pian heidän esikoisensa synnyttyä Panaretos kirjoittaa Yrjö I:n paluusta ja epäonnistuneesta vallankaappausyrityksestä. Hänen mukanaan vallankaappaukseen ryhtyi Theodora, joka onnistui paremmin aikeissaan ja hallitsi lyhyen ajan – oletettavasti alle vuoden – kunnes hän yllättäen pakeni. Kolikoiden lisäksi hänestä ei ole mainintaa muissa lähteissä.

Anthony Bryerin mukaan naishallitsijat Trebizondissa olivat enemminkin poikkeus kuin sääntö, sillä he olivat vallankaappajia ja heidän hallituskautensa olivat lyhyitä. On kuitenkin silmiinpistävä, että naiset Trebizondissa saattoivat hallita, lyöttää kolikkoja, kilpailla vallasta, koota paikallisia tukijoukkoja taakseen ja peräti käynnistää sisällissodan. Kirjoittaessaan naishallitsijoista Panaretos ei väitä naiseuden vaikuttavan heidän kykyynsä hallita. Panaretos käyttää heistä sukunimeä, samoin kuten kirjoittaessaan miehistä. Hän ei käytä adjektiiveja kuvaillessaan naisia eikä edesauta Trebizondiin liittyvien stereotyyppien – kauneuden tai sotaisuuden – luomista. Kuitenkin Trebizondin aktiiviset naishahmot, joilla oli selkeä roolinsa keisarikunnan asioiden selvittämisessä, herättivät huomiota aikalaisissa. Stereotyyppioilla kauneudesta ja sotaisuudesta oli juurensa todellisuudessa – Trebizondin naiset olivat vaaleita ja näin ollen eksoottisia, kun taas keisarinnan aktiivinen toiminta keisarikunnan asioissa, kuten ratsastaminen turkkilaisten kesälaitumille, saatettiin puolestaan tulkita maskuliiniseksi käytökseksi. Tämän artikkelin tarkoitus oli näyttää, kuinka stereotyyppien takaa, Panaretoksen riveiltä ja niiden väleistä, näyttäytyy liuta naisia, joiden tarinat ovat kertomisen arvoisia.

MA Annika Asp-Talwar

Pyhiinvaellus elämäntapana

Kreikkalainen naisluostari pyhiinvaelluskohteena

Johdanto

Tämä artikkeli perustuu väitöskirjaani *Pilgrimage as a Lifestyle: A Contemporary Greek Nunnery as a Pilgrimage Site*.¹ Tutkimuksen aineisto koostuu haastatteluista ja kenttäpäiväkirjamateriaalista vuosilta 2002–2005. Aineisto kerättiin osallistuvan havainnoinnin ja strukturoimattoman teemahaastattelun metodein. Tutkimus on tapaustutkimus, joka rajoittuu yhteen kreikkalaiseen naisluostariin, jota kutsun tässä Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostariksi².

Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostari sijaitsee Pohjois-Kreikassa Thessalian maakunnassa. Paikallisen perinnetiedon mukaan luostarin perusti kaksi nunnaa, jotka 1930-luvulla löysivät ikonin paikalta, jossa oli aiemmin sijainnut bysanttilainen luostari. Luostari toimi ensin epäviralliselta pohjalta kunnes se vihittiin virallisesti käyttöön 1950-luvulla. Nykyään luostarissa on hieman yli 50 nunnaa ja se houkuttelee pyhiinvaeltajia läheltä ja kaukaakin.

Pyhiinvaeltajat tulevat luostariin ennen muuta henkilökohtaisista syistä. He haluavat keskustelu- ja esirukousapua perhesuhteisiin, lapsettomuuteen, terveysasioihin ja esimerkiksi talouteen liittyvissä asioissa. Monet pyhiinvaeltajista tulevat luostariin lähialueilta ja he tuntevat luostarin nunnat entuudestaan. Nämä pyhiinvaeltajat kutsuvat itseään ”luostarin ystäviksi” ja he pyrkivät viettämään luostarissa mahdollisimman suuren osan vapaa-ajastaan. Monet näistä luostarin ystäivistä sanovat rakastavansa luostaria ja

¹ Väitöskirja on luettavissa internet-osoitteessa:

<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/63026/pilgrima.pdf?sequence=1>

² Luostarin nimi on siis pseudonyymi. Käytän sitä tutkimuseettisistä syistä.

pitävän sitä toisena kotinaan. He myös osallistuvat mahdollisuuksiensa mukaan luostarin jumalanpalveluksiin ja keskustelevat elämäänsä liittyvistä tärkeimmistä asioista nunnien kanssa. Nämä naiset ovat luostarissa jopa päivittäin, mutta kutsuvat silti itseään pyhiinvaeltajiksi. Päivittäiset vierailut luostarissa auttavat näitä pyhiinvaeltajia ylläpitämään tärkeäksi koettuja ortodoksisia elämänarvoja, yhteyttä paikalliseen yhteisöön sekä viimekädessä kansallistunnetta.

Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostari ja sen pyhiinvaeltajat

Valitsin tutkimuskohteeksi puoliurbanin, kinobiottisen, keskikokoisen, hallinnoltaan puoli-itseenäisen luostarin, joka siis edustaa suhteellisen tyypillistä pohjois-kreikkalaista luostaria. Luostari ei ole tullut kuuluisaksi jostakin tietystä ihmeitä tekevästä ikonista tai reliikistä, joten se toimii siksi myös hyvänä kohteena arkipäivän uskonnollisuuden sekä nunnien ja pyhiinvaeltajien välisen vuorovaikutuksen tarkastelemisessa.

Luostari on rakennettu perinteisen bysantilaisen mallin mukaisesti, kirkon ollessa luostarin keskellä ja muiden rakennusten ympäröidessä kirkkoa muurien tavoin. Kirkon ja nunnien keljojen lisäksi luostarissa on muun muassa käsityöpaja, keittiö, ruokala, vierastalo, kirjasto sekä igumenian talo. Taloudellisesti luostari tulee toimeen seurakunnan tuella sekä pyhiinvaeltajien tekemillä lahjoituksilla. Lisätuloja saadaan vielä nunnien käsitöistä.

Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarissa käy kaikenikäisiä naisia ja miehiä kaikista sosiaaliluokista. Tyypillisin pyhiinvaeltaja luostarissa on kuitenkin keski-ikäinen nainen, joka asuu luostarin lähistöllä ja joka vierailee luostarissa usein. Hän tuntee luostarin nunnat hyvin, ja on sitoutunut ortodoksiaan ja sen viitoittamaan maailmankuvaan. Hän on luultavasti myös perheenäiti, mutta koska hänen lapsensa ovat jo aikuisia, on hänellä aikaa käydä luostarissa. Hänen on myös mahdollista tukea luostaria taloudellisesti. Eräs tällainen pyhiinvaeltaja nimeltään Aspasia, sanoi että hän ”rakastaa luostaria” ja ”voisi olla siellä ikuisesti”. Hän pitää luostaria ”toisena kotinaan”.

Luostarissa käy paljon myös naisia, jotka etsivät apua henkilökohtaisiin kriiseihin, kuten vaikeisiin perhetilanteisiin, avioliitto-ongelmiin, lapsettomuuteen ja terveysongelmiin.

Jotkut vierailijoista puolestaan pitävät itseään turisteina, ja ovat kiinnostuneita luostarista sen arkkitehtonisen ja kulttuurihistoriallisen arvon vuoksi. (Turismin ja pyhiinvaelluksen välisestä rajanvedosta katso esim. Andriotis 2009)

Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostariin tehdään erityyppisiä vierailuja. Jotkut tulevat luostariin vain osallistuakseen sunnuntain liturgiaan. Toiset vierailevat luostarissa päivittäin, ja jotkut puolestaan voivat oleskella luostarissa vaikkapa viikon yhtäjaksoisesti.

Tyypillisesti erilaiset pyhiinvaeltajat osallistuvat luostarin jumalanpalveluksiin, rukoilevat, meditoivat, sytyttävät tuohuksia juhlapyhän ikonin eteen, nauttivat luostarin tarjoamat kahvit ja juttelevat hieman nunnien ja toisten pyhiinvaeltajien kanssa. Päivittäin luostarissa vierailevat naiset auttavat lisäksi nunnia luostarin taloustöissä ja vieraiden kestitsemisessä. Nämä naiset tuntevat luostarin nunnat, ja ovat usein ikään kuin henkilökunnan asemassa luostarissa.

Gavriil Alpénzosin mukaan kreikkalaiset vierailevat luostareissa paljon ja vierailujen pääsyyt liittyvät hengellisten tarpeiden tyydyttymiseen sekä sisäisen rauhan löytämiseen. Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarin pyhiinvaeltaja Alíki sanoi, että hänelle pyhiinvaelluksessa keskeistä on nunnien elämäntavan ja päivärytmin seuraaminen, ja että pyhiinvaellus auttaa häntä rentoutumaan ja löytämään rauhallisen mielen. Hän kysyy nunnien mielipiteitä erilaisissa asioissa, koska hänen mukaansa nunnat ovat ”Jumalan valaisemia”.

Pyhiinvaeltajat ovat myös tietoisia hengellisestä ja sosiaalisesta avusta, jota luostarit tekevät kansallisella ja jopa kansainvälisellä tasolla. Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarin pyhiinvaeltajista katsoivat että nunnien rukoukset maailman puolesta auttavat monia ihmisiä, ja että nunnat auttavat ihmisiä myös materiaalisesti. Pyhiinvaeltaja nimeltään Angelikí sanoi, että ”luostarit auttavat ihmisiä sekä hengellisellä että sosiaalisella tasolla”. Ortodoksisen tradition mukaisesti Angelikíkin korosti kuitenkin

hengellisen avun merkittävyyttä ja sanoi sen olevan ”tehokkaampi tapa auttaa” koska se ”koskettaa meidän kaikkien elämiämme ja leviää myös muualle maailmaan”.

Pyhiinvaeltajat keskusteleivat nunnien kanssa ja saavat opastusta hengellisissä ja henkilökohtaiseen elämään liittyvissä kysymyksissä. Monet kokevat saavansa konkreettista apua ja tuntevat että elämäntilanteensa otetaan luostarissa vakavasti ja se huomioidaan.

Laajemmassa mittakaavassa tarkasteltuna voidaan sanoa että luostari tarjoaa pyhiinvaeltajille myös työkaluja identiteetin rakentamiseen. Monet pyhiinvaeltajat kokevat että luostari edustaa kreikkalaisuuden positiivisia puolia ja pitävät sitä ideaalina kreikkalaisena instituutiona. Tämä selittyy sillä että luostareilla on Kreikassa edelleen suuri symbolinen merkitys, joka liittyy kreikkalaisen mentaliteetin ja kulttuurin varjelemiseen. Luostarit esimerkiksi auttoivat kreikan kielen ja kulttuurin ylläpitämistä Osmanivallan aikana, ja olivat mukana vuonna 1821 alkaneissa itsenäistymistaisteluissa. Näin pyhiinvaeltajat pitävät luostareita eräänlaisena linkkinä Bysanttiin, ja siten myös kreikkalaisen identiteetin rakennusaineena.

Pyhiinvaelluksen määrittely

Kreikan pyhiinvaellusta tarkoittava termi “*proskynema*” eroaa konnotaatioiltaan latinan kieleen perustuvista termeistä (esim. pilgrimage). *Proskynema* viittaa kumartamiseen ja kunnioittamiseen. Sillä tarkoitetaan siis esimerkiksi ikonin edessä kumartamista ja ristinmerkin tekemistä. Matkanteko puolestaan ei kuulu *proskynema*-termin konnotaatioihin kieliopin puolesta eikä semanttisestikaan tarkasteltuna. Arkikielessä termillä voidaan kuitenkin viitata myös vaikkapa Jerusalemiin tehtävään pyhiinvaellusmatkaan.

Matkanteko ei ole keskeistä myöskään Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarissa vieraileville. Haastatellut pyhiinvaeltajat eivät kertoneet matkastaan luostariin juuri mitään, elleivät he sitten olleet tulleet ulkomailta. Luostarissa käyvät naiset

kutsuivat vierailujaan luostarissa paitsi pyhiinvaellukseksi, myös ”vierailuiksi” tai ”kirkossa käymiseksi”. Kirkossa käymisellä viitattiin siihen että luostarissa ollaan ensisijaisesti osallistumassa Liturgiaan. Tällä ilmaisulla haluttiin siis korostaa jumalanpalveluselämän keskeisyyttä vierailun motiivina. Pyhiinvaeltajien käyttämät ilmaisut paljastavat meille sen, että jumalanpalveluksessa ja ikonien kunnioittamisella on keskeisempi osa pyhiinvaellustapahtumassa kuin matkanteolla.

Pyhiinvaellus Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarissa on hyvin samankaltaista kuin pyhiinvaellus myöhäisantiikissa ja bysanttilaisella keskiajalla. Näiden aikakausien pyhiinvaellusta tutkineen Richard Greenfieldin mukaan kaikkea sellaista toimintaa, mikä tähtäsi jumalallistumiseen eli *theosikseen* voidaan viimekädessä pitää pyhiinvaelluksena. Näin ajateltuna pyhiinvaellus voi kohdistua pyhiin esineisiin, lähelle tai kauas, tai pyhinä pidettyjen ihmisten luokse. Tällainen pyhiinvaelluksen määritelmä ei siis vaadi pyhiinvaellukselta sitä ylevyyttä mitä arkiajattelussa on totuttu pyhiinvaellukseen liittämään. Pyhiinvaelluksen ei siis tarvitse olla esimerkiksi ainutkertainen matka Mekkaan, vaan se voi olla myös kylänmiehen vierailu lähiluostariin pyhänä pitämiensä munkkien luokse.

Olen Greenfieldin kanssa samoilla linjoilla tässä pyhiinvaelluksen suhteellisen väljässä määrittelyssä. Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarin pyhiinvaeltajat tulevat luostariin ylläpitääkseen uskoaan, eikä heidän tarvitse matkustaa kauaksi voidakseen löytää ratkaisuja heitä askarruttaviin ongelmiin. Toisin sanoen myös paikallinen asukas, joka tulee lähiluostariin vierailulle, lähestyy pyhänä pitämiään asioita ja on siten pyhiinvaeltaja.

Pyhiinvaelluskohteista tulee pyhiä, koska ihmiset itse määrittelevät ne sellaisiksi. Kohteen ei siis tarvitse olla ”eksoottinen” tai sijaita kaukana voidakseen tulla sellaiseksi. Ne voivat siis edustaa myös paikallista ja vallitsevaa uskonnollista traditiota. Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarin pyhiinvaeltaja nimeltä Dímitra asui aivan luostarin lähistöllä ja sanoi käyvänsä luostarissa juuri koska hänen on ”helppo tulla” sinne ja hän piti nunnia ”ystävinään”. Toinen pyhiinvaeltaja nimeltään Katerina

puolestaan sanoi käyvänsä luostarissa koska hän arvostaa luostarin Igumeniaa ja pitävänsä häntä ”lähes pyhänä”.

Pyhiinvaellus elämäntapana

Klassisen rituaalirakenteen mukaisesti (katso esim. van Gennep 1960, Turner 1977) myös Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarin pyhiinvaeltajat kokivat että heidän kohtaamisensa pyhän kanssa johti jonkinlaisiin, vaikei dramaattisiin muutoksiin arkielämässä. Monet luostarin pyhiinvaeltajat sanoivat saaneensa energiaa, opastusta, voimia arjen haasteisiin, sekä hengellistä virkistystä. Monet pyhiinvaeltajat käyttivät sanaa ”helpotus” kuvaamaan pyhiinvaelluksen tuomaa tunnetta. Kuitenkin pyhiinvaeltajat kokivat, ettei helpotus kestänyt kovin kauan ja että luostarin opit unohtuivat pian heidän palattuaan ”maailmaan”. Tästä syystä heidän piti palata luostariin.

Pyhiinvaeltajien paluu luostariin auttaa heitä ylläpitämään suhdetta ortodoksiaan, paikalliseen yhteisöön ja kreikkalaisuuteen. Pyhiinvaeltaja nimeltään Eléni sanoi että hän vieraillee luostarissa koska se tukee ja ylläpitää niitä kreikkalaisia arvoja ja kulttuurisia instituutioita, joita hän pitää tärkeinä. Näitä ovat hänen mukaansa ”uskonto, isänmaa ja perhe”.

Pyhiinvaellus voi siis olla jopa päivittäinen tapa, jota pyhiinvaeltaja haluaa ylläpitää. Neitsyt Marian Kuolonuneen Nukkumisen luostarin pyhiinvaeltajat ovat ortodoksiaan sitoutuneita uskovia, jotka ovat vierailleet samassa luostarissa jo vuosien ajan. Niinpä pyhiinvaellus siellä on heille tuttua ja turvallista. Kuitenkin he kutsuvat näitä vierailujaan pyhiinvaellukseksi ja he kokevat lähestyvänsä pyhää. Pyhiinvaeltajat etsivät luostarista ortodoksian syvempää ymmärtämistä, parempaa arkea, terveyttä jne. Tämä kaikki ajaa pyhiinvaeltajat tiiviiseen kontaktiin luostarin ja sen nunnien kanssa. Siten pyhiinvaelluksesta tulee elämäntapa. Pyhiinvaellus ei siis muuta näiden ihmisten elämäntapaa vaan siihen kuuluu jatkuva paluu luostariin. Näin pyhiinvaeltajat varmistavat että he ovat jatkossakin tekemisissä juuri sellaisen ortodoksian tulkinnan kanssa joka tulkinta vastaa heidän arvomaailmaansa. Pyhiinvaeltajien elämä on siten

täynnä aktiviteetteja, jotka liittyvät heidän elämänsä keskeisiin arvoihin, kreikkalaisuuteen, ortodoksiaan ja kotiin.

Kreikkalaisia naisluostareita on tutkittu suhteellisen vähän. Kuitenkin naisluostarit tarjoavat monenlaisia mahdollisuuksia tutkimukselle. Eräs ajateltavissa oleva suunta olisi luostarin rooli pyhiinvaeltajien ja ympäröivän yhteiskunnan auttamisessa Kreikan nykyisen (2012) talouskriisin aikana.

TT Mari-Johanna Rahkala-Simberg

Kirjallisuus:

Alpéntzos, G. S. (2002). *O Paideftikos Rolos ton Monasterion [The Educational Role of the Monasteries]*. Athina: Apostoliki Diakonia.

Andriotis, K. (2009). Sacred Site Experience: A Phenomenical Study. *Annals of Tourism Research*, 36(1), pp. 64-84.

Van Gennep, A. (1960). *The Rites of Passage*. Chicago; London: University of Chicago Press. Routledge & Kegan Paul.

Greenfield, R. (2002). Drawn to the Blazing Beacon: Visitors and Pilgrims to the Living Holy Man and the Case of Lazaros of Mount Galesion. In *Dumbarton Oaks Papers* 56 (2002). Dumbarton Oaks: Harvard University Press. pp. 213-241.

Kotsi, F. (2003). *La communication enchantée. Une anthropologie réflexive dutourisme religieux autour du Mount Athos (Grèce)* École Normale Supérieure, Lyon Unpublished.

Turner, V. (1977). *The Ritual Process. Structure and Anti-Structure*. Ithaca, N.Y. : Cornell University Press.

Lauserakenteen monimutkaisuus kirjallisen tyylin mittarina bysanttilaisissa teksteissä

Tässä artikkelissa esittelen valmisteilla olevan pro gradu-työni teoreettista taustaa. Aihe pohjautuu Bysantin päivillä 6.10.2011 pitämäni esitelmään ”Varhaisbysanttilaisen hagiografian kirjallinen tyyli”, mutta on työn edetessä kehittynyt ja rajautunut huomattavasti.

Professori I. Ševčenkön 1981 julkaisema tärkeä artikkeli ”Levels of style in Byzantine prose” pyrkii nostamaan tutkimuksen kohteeksi bysanttilaisen kirjakielen kielellisen monimuotoisuuden, josta kaikki keskiaikaisiin kreikankielisiin teksteihin perehtyneet ovat vaistonvaraisesti perillä, mutta jonka tarkempi määrittely ei ole yksiselitteistä. Bysanttilaisaikana käytetty kreikan kieli muodostaa jatkumon, jota sosiolingvistiikassa nimitetään *diglossiaksi*. Tämä tarkoittaa sitä, että voimme karkeasti yleistäen erottaa kaksi pääasiallista kielellistä rekisteriä (jotka tulee ymmärtää jatkumon idealisoituina ääripäinä, ei selkeärajaisina ja selkeästi toisistaan erottuvina kielimuotoina).

Jatkumon yläpäässä on kirjallisesti koulutetun väestön yhteinen muodollinen ”kirjakieli”, joka kaikkein oppineimpien kirjoittajien tapauksessa ilmenee kaunokirjallisena ”attikisoivana” eli antiikin kieli-ihanteista ammentavana, hyvin pienen väestönsan kultivoimana taidekielenä. Toisena ääripäänä on arkipäiväinen ns. kansankieli, toisin sanoen epämuodollisissa konteksteissa puhuttu ja kreikankielisen väestönsan tapauksessa myös äidinkielenä opittu kreikka. Ensimmäinen ääripää ilmenee harvojen huippukoulutettujen kirjoittajien, kuten Anna Komnene tai Niketas Khoniates, kielessä, joka sekään ei ole koskaan yksiselitteisesti ja homogeenisesti ”klassista kreikkaa”. Toisaalta jälkimmäinen ääripää on samalla tavoin puhdas abstraktio, jota emme ääninauhoitusten puutteessa voi koskaan tutkia muuten kuin hyvin epäsuorasti kirjallisten tekstien tarjoaman todistusaineiston kautta. Käytännössä kaikki bysanttilaiset tekstit sijoittuvat näiden kahden abstraktin ääripään välimaastoon.

Ševčenkon artikkelissaan esittelemä tutkimuksellinen lähtökohta on seuraava: jaamme jatkumon kolmeen karkeasti havaittavissa olevaan lokeroon, joihin tekstit voidaan kielellisten ja muiden tyyllisten ominaisuuksiensa perusteella luokitella. Tilanteessahan ei ole kyse puhtaasti kielen rakenteellisista eroista kuten vaikkapa antiikin kreikan ja nykykreikan kilpailevista taivutuspäätteistä, vaan myös kirjoittajien ja kohdeyleisön koulutuksellisesta taustasta ja tekstien sisällöstä, joka korreloi kyseisessä genressä perinteisesti käytetyn kielen kanssa.

Ševčenkon ensimmäinen kategoria, ns. *korkea tyyli*, viittaa kielijatkumon yläpäästä lähestyvään, attikisoivalla kirjakielellä kirjoitettuun klassisia ihanteita ylläpitävään eliittikirjallisuuteen kuten yllämainittujen Anna Komnenen ja Niketas Khoniateen historiateoksiin. Toinen kategoria, *keskityyli*, puolestaan sisältää suurimman, joskin sisäisesti hyvin heterogeenisen, osan bysanttilaisesta kirjallisuudesta:

pyhimyselämäkertoja, kirkollisia ja hallinnollisia tekstejä, asiakirjoja yms. tekstejä, joiden yhteisenä nimittäjänä on toisaalta selkeä kirjakielisuus, toisaalta räikeiden klassisoivien pyrkimysten puuttuminen. Tästä ”kirjallisesta käyttökielestä” voidaan käyttää myös nimitystä bysanttilainen *koine*-kreikka.

Viimeinen kategoria, *matala tyyli*, muodostuu niistä teoksista, jotka lähestyvät jatkumon toista ääripäätä, kansanpuhekieltä: varhaisbysanttilaisella ajalla tähän kategoriaan kuuluu joitakin kaikkein puhekielenomaisimmalla kreikalla kirjoitettuja hagiografisia tekstejä, myöhäisbysanttilaisella ajalla taas tulevat kysymykseen erityisesti ”kansankieliset” ritari- ja seikkailuromaanit, *Digenís Akritis*-sankariepoksen Escorial-versio ja muut vastaavat runomuotoiset tekstit, joiden kieli alkaa jo hiljalleen lähestyä 1800-luvun alussa julkaistuja nykykreikkalaisia kansanlauluja.

Bysanttilaisen oppineen kirjallisuuden tutkimus on usein keskittynyt ensisijaisesti tekstien sisältöön nykyaikaisen tutkijan omasta näkökulmasta, erityisesti kun kysymys on tekstilajeista kuten historiankirjoituksesta ja teknillis-tieteellisestä kirjallisuudesta, joita nykyään ei lueta kaunokirjallisuudeksi. Esimerkiksi historioitsijaa X saatetaan pitää ”hyvänä” sikäli kun hän tarjoaa luotettavaa, joskin kuivaa faktatietoa ja ”huonona” sikäli kun hän sisällyttää teokseensa alkuperäistä kohdeyleisöä viihdyttäneitä mutta historiallisesti epäuskottavia seikkoja kuten yliluonnollisia ilmiöitä. Tulevaisuudessa on

kuitenkin yhä enemmän ja enemmän pyrittävä tarkastelemaan näitäkin tekstejä myös siltä kannalta, mitä bysanttilaiset itse teksteissä näkivät: mitä he lukivat, mitä he eivät lukeneet ja miksi. Jo tyyllillisen vaihtelun olemassaolo todistaa, että bysanttilaiset (ehkä lukutaidottomatkin, sillä he kuuluivat erilaisia tekstejä kirkossa ääneen luettuina) olivat hyvin tietoisia tekstien tyylien välisistä eroista, joilla ilmaistiin monenlaisia sisältöön, kohdeyleisöön ja kirjoittajan tarkoitusperiin liittyviä seikkoja.

Kuten totesin Bysantin päivänä 2011 pitämässäni esitelmässä, näitä silmin havaittavia kielellisiä ja tyyllisiä eroja tulisi kvalitatiivisen kommentoinnin ja puhtaasti mielikuviin nojaavan luokittelun ohella pystyä tutkimaan empiirisesti ja objektiivisesti. Viime kädessä vain kvantitatiivisiin menetelmiin perustuva tutkimus voi antaa meille riittävästi vertailukelpoista tilastotietoa pystyäksemme luokitelemaan bysanttilaisia tekstejä niiden tyyllitason perusteella. Tilastoihin perustuvan tiedon nojalla voimme tarkastella varmemmalta pohjalta kysymystä bysanttilaisen kirjakielen variaatiosta, havaita tekstien ja tyyllilajien välisiä eroja ja samankaltaisuuksia sekä tarkastella näiden tyylin vaihteluiden pohjalta yhteiskunnallisia kysymyksiä kuten lukijakunnan asemaa ja eri tyyliellä kirjoitettujen tekstien käyttötarkoitusta.

Valmisteilla olevassa pro gradu-työssäni tarkoitukseni on luoda pohjaa tyylieroihin perustuvalla tekstien perusteellisella luokittelulla. Koska ”tyylin” käsite on äärimmäisen monimuotoinen ja koostuu monesta eri aspektista, sen tutkiminen yhdellä ainoalla mittarilla ei ole missään nimessä mahdollista. Sen sijaan on kehitettävä keinoja tutkia tarkasti rajattuja piirteitä erikseen ja pyrittävä jälkeenpäin luomaan kokonaiskuva näistä saatuja tuloksia yhdistelemällä. Tämä tyylin ”osiin purkaminen” ei välttämättä ole menetelmän heikkous, sillä voimmehan olettaa, etteivät eri osaset tule aina korreloimaan täsmälleen samalla tavoin: on jätettävä tilaa myös tekstilajien väliselle ”horisontaaliselle” vaihtelulle. Tyylin osa-alueina voidaan tutkia paitsi kielitieteessä perinteisesti eroteltuja kielen osa-alueita fonologiaa, morfologiaa, syntaksia, semantiikkaa, pragmatiikkaa ja sanastoa, myös kielen rakenteen ulkopuolisia, sisältöön liittyviä seikkoja kuten retoriikan keinoja, lähdekirjallisuuden käyttöä, teeman käsittelyä jne.

Tässä työssä olen valinnut kohteekseni kielen perinteisistä osa-alueista eräänlaisen syntaksin alakategorian, lauserakenteen monimutkaisuuden eli kompleksisuuden. Kielen

kompleksisuus on käsite joka kognitiivisessa lingvistiksessä tutkimuksessa liittyy aivojen kykyyn prosessoida tekstiä. Mitä monimutkaisempi rakenne on kyseessä, sitä enemmän työtä sen ymmärtämiseksi vaaditaan. Kuka tahansa lukutaitoinen pystyy havaitsemaan selkeän eron lapsille tarkoitettujen yksinkertaisten satukirjojen ja byrokraattis-poliittisen koukerokielen välillä: kyse ei ole pelkästään siitä, että ”korkeammalla” tyyllillä kirjoitettu hallinnollinen teksti käyttää keskivertokansalaisen näkökulmasta vaikeammin ymmärrettävissä olevaa sanastoa, vaan myös virkkeiden ja lauseiden muodostama rakenne on monimutkaisempi ja sen lukeminen siksi hitaampaa. Sama on havaittavissa myös kreikkalaisessa kirjallisuudessa (klassisen kreikan tuntijat voivat verrata esimerkiksi Thukydidestä ja Ksenofonia keskenään). Mitä tulee bysanttilaiseen yhteiskuntaan, jossa klassisoivan kirjakielen hallinta nosti henkilön statusta huomattavasti, voimme havaintojemme perusteella esittää hypoteesin, jonka mukaan lauserakenteen monimutkaisuus on ainakin proosateksteissä suorassa yhteydessä tekstin tyyliin. Lukiessamme rinnakkain vaikkapa Niketas Khoniateksen historiaa ja Johannes Moskhoksen *Pratum spirituale*-teosta tajuamme jälkimmäisen olevan paitsi sanastollisesti, myös lauserakenteiltaan helppolukuisempaa tekstiä.

Pro gradu-työssäni, joka valmistuu kesän 2012 lopulla, tarkoitukseni on kehittää yksinkertainen kvantitatiivinen menetelmä lauserakenteen monimutkaisuuden mittaamiseksi niin, että menetelmä on sovellettavissa minkä tahansa antiikin tai Bysantin ajan kreikkalaiseen proosatekstiin ja tuottaa tulokseksi keskenään vertailukelpoisia lukuja. Suunnitelmani on valmistuttuani toisaalta kehittää menetelmää edelleen, toisaalta soveltaa sitä erilaisiin teksteihin ja selvittää, minkälaisia tulkintoja tulosten pohjalta voidaan tehdä. Ideaalitapauksessa menetelmää voisi tulevaisuudessa käyttää rinnakkain erillisen sanastollisen, morfologisen ja kirjallisuustieteellisen analyysin kanssa. Sitä voidaan kuitenkin jo yksinään soveltaa tekstien luokitteluksi, sillä käyttämälläni syntaktisilla muuttujilla on yllämainittuihin tyylin osa-alueisiin verrattuna se etu, että ne ovat proosateksteissä koko lailla yhdenmukaisia koko Bysantin tuhatvuotisen historian ajan.

Artikkeli pohjautuu kirjoittajan seminaarityöhön ”The role of syntactic complexity in stylistic variation: a quantitative study of clause subordination in three 7th-century Greek hagiographical texts”, Helsingin yliopisto 20.12.2011.

Keskeistä tutkimuskirjallisuutta

- Beaman, K. 1984. ‘Coordination and Subordination Revisited: Syntactic Complexity in Spoken and Written Narrative Discourse’. *Coherence in Spoken and Written Discourse*, 45-80. Ed. D. Tannen – R. Freedle. Norwood.
- Dover, K. 1997. *The Evolution of Greek Prose Style*. Oxford.
- Horrocks, G. 2010. *Greek: A History of the Language and its Speakers*. (2nd ed.; 1997.) Chichester.
- Hunger, H. 1978. ‘Stilstufen in der Geschichtsschreibung des 12. Jahrhunderts: Anna Komnene und Michael Glykas’. *Byzantine studies – Études Byzantines* 5, 137-70.
- Karlsson, F. 2010. ‘Syntactic recursion and iteration’. *Recursion and Human Language*, 43-67. (Studies in Generative Grammar 104.) Ed. H. van der Hulst. Berlin.
- de Melo, W. D. C. 2007. ‘Zur Sprache der republikanischen *carmina Latina epigraphica*: Satzumfang, Satzkomplexität und Diathesenwahl’. *Die metrischen Inschriften der römischen Republik*. Hrsg. P. Kruschwitz. Berlin.
- Ševčenko, I. 1981. ‘Levels of Style in Byzantine Prose’. *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik* 31.1, 289-312.
- Toufexis, Notis. 2008. ‘Diglossia and register variation in Medieval Greek’. *Byzantine and Modern Greek Studies* 32.2, 203–217.

VUOSIKOKOUS

Vuonna 2012 Bysantin tutkimuksen seura ry juhlistaa 30-vuotista taivaltaan!

Seuran sääntömääräinen vuosikokous

järjestetään

16.3.2012

klo 17.00

Tieteiden talolla

Kirkkokatu 6

1s 404

Klo 18.15

prof. *Matti Kotiranta* (Itä-Suomen yliopisto) luo katsauksen seuran menneisiin vuosiin,
minkä jälkeen

FT *Hanna-Riitta Toivanen-Kola* (Helsingin yliopisto)

esitelmöi juhlavuoden kunniaksi aiheesta

Istanbulin bysanttilaiset kirkot nykyturkkilaisessa kontekstissa ja
konstantinopolilainen "workshop"

Esitelmien jälkeen seura järjestää ruoka- ja viinitarjoilun klassillisen filologian
laitoksen tiloissa (Metsätalo, Unioninkatu 40). Illallistilaisuuteen osallistuvia
pyydetään ilmoittautumaan sähköpostitse seuran sihteerille viimeistään **pe 9.3 klo 12.00**
osoitteeseen bts@pro.ts v.fi.

Bysantin tutkimuksen seura
Sällskapet för Bysantinsk Forskning

Tieteiden talo

Kirkkokatu 6

00170 Helsinki

Seuran johtokunta v. 2012

Björn Forsén (puheenjohtaja)
Mika Hakkarainen
Kai Juntunen
Mari-Johanna Rahkala
Ilkka Syväne
Marjaana Vesterinen
Lauri Kälviäinen (sihteeri)
Anja Hakonen (rahastonhoitaja)

Seura pyrkii kokoamaan yhteen sekä Bysantin tutkimuksen piirissä tai sitä sivuavilla aloilla työskentelevät tutkijat että kaikki alasta kiinnostuneet.

Jäsenmaksu 13 € (opiskelijat 6 €) maksetaan seuran tilille

Nordea 157230-27391.

Yhteystiedot pyydetään jättämään joko postitse seuran postiosoitteeseen tai sähköisesti osoitteeseen [bts\(at\)pro.tsv.fi](mailto:bts(at)pro.tsv.fi).

Internet-sivut

www.protsv.fi/bts